

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

De Fideicommissis, Primogenitvris, Et Majoratibvs

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. LIX. Bonon. de Campegiis. De eadem materia facultatis disponendi datæ per testatorem hæredi gravato, an sit exercibilis in totum etiam per ultimam voluntatem; Et an saltem reservari debeat ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74060](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74060)

tatis quam iuris, itaut quando facti circumstantia disponens saltem conjecturam voluntatem ostendant unum vel alterum sentisse, de alio curandum non videatur, neque sit locus distinctionibus, de quibus infra; Ubi verò his cessantibus, omnino in ambiguo versamur, & tunc veram credebam distinctionem, an huiusmodi facultas percutiat universam hereditatem, sive talia bona, quodposito exercitio facultatis cum sola institutione heredis fideicommissum à disponente ordinatum destruat, sive elusorium remaneat, ut tunc omnino verior videatur opinio *Silvani*, quam sequitur *Mantica loc. cit.* & bene reasumit *Fenturini. d. cons. 29.* ex ea viva ratione, quod ad effectum ut esset locus fideicommissio opus esset, quod gravatus expressè diceret, se nolle disponere, quod reputatur absurdum; Assistentem etiam regula, quam juxta sensum *Rotæ* in pluribus decisionibus firmatam hodie habemus, ut regulariter in generali dispositione non veniant bona fideicommissio subjecta, sed censetur quem de bonis suis liberis tantum disponere voluisse, nisi concurrant conjecturæ seu verba nimis generalia & effrenata huiusmodi voluntatem suadentia, ex deductis per *Adden. ad Gregor. decis. 102. Melevitana tenuta 14. Decembris 1647. servam Bichio* & habetur alibi *hoc eod. tit.*

Ponderando etiam, quod *Menoch. & Peregr.* ac ceteri diversam opinionem ut supra tenentes, non agunt de isto casu, in quo dispositio totam hereditatem percutiat, seu fideicommissum elusorium reddat, sed solum ubi est circa certam summam cum fideicommissio rectè compatibilem; Ac ulterius ipsi in ea sunt sententia, quod nisi gravatus faciat testamentum, adhuc ex tacita dispositione à lege subjuncta, transeat bona ad heredes intestato, quod utique omnino absurdum immò falsum dicendum est, quoties agitur de universa hereditate, vel de talibus bonis, quod ferè totum assem absorbent, quoniam cum nemo moriatur sine herede, idcirco inevitabilis remanet dispositionis facultas, undè propterea iste casus videtur indubitatus.

Ubi verò agitur de certa summa probabili, & quæ fideicommissum non destruat, ut est propriè casus positus per *Menoch. & Peregr.* in quo probabile motivum in testatore concurrerebat concedendi gravatis prædictis facultatem disponendi de certa parte illorum bonorum, quæ exclusis eorumdem gravatorum filiabus, vel aliis magis conjunctis transitum facere debent in remotiores, vel extraneos, & tunc satis probabilis mihi videtur opinio *Menochij & Peregrini*, in quorum casu multæ circumstantiæ concurrerant voluntatem disponendi de toto eo, quod poterat suadentes, undè in ea facti specie videtur quod benè dicant, sed non inde inferendum est ad regulam generalem indefinitam in quocumque casu constituendam, cum verè ista videatur quæstio potius facti ac voluntatis ex singulorum casuum conjecturis & circumstantiis decidenda.

Benè verum, quod crederem præmissa procedere inter fideicommissarium ac heredem gravati facultatem habentis, quia licet uterque foveat causam lucrativam, potior tamen videtur illa fideicommissarii habentis expressam voluntatem testatoris, quam alterius venientis ex voluntate implicita & dubia; Secus autem in concursu fideicommissarii cum creditoribus gravati talem disponendi facultatem habentis; Tum quia semper potior esse debet conditio foventis causam onerosam, quam alterius foventis lucrativam; Tum etiam

quia habens facultatem, dum debita contentione ejus necessitatibus occurreret, obligando omnia ejus bona, ita disposuisse censetur de toto eo, quod poterat, præsertim deficientibus aliis bonis, quæ habemus in simili in materia emphyteuticæ, quæ licet huiusmodi bona regulariter sint talis nature, quod indigent nota speciali, nihilominus non sufficiens ad debitum contractum, censetur aliam obligationem obligasse, cum aliàs fidem fecisset, actio tamen semper subintelligi debeat ea voluntas, quæ quam excludatur delictum, & aliena deceptio in sua materia *sub tit. de credito.*

Et his stantibus, in proposita facti specie, loca montium totum assem hereditarium continebant, veritas mihi esse videbatur, quod super numerica dispositione, *Clemens & Hypollitus* de his locis montium sentire voluerint, præsertim dum quando curarunt eadem loca montium in eorum faciem transferri, expressam mentionem fecerunt de illorum subiectione huic dispositioni, donec facultate sibi attributa utantur, unde eorum argumentum resultat eorum voluntatem disponendi, nisi dicerent, Atque hanc determinationem veritatem, quam tamen maturius examini occasio defuit ob citò superventam ditionis mortem, ob quam quod sciam causa ulterioris putationis progressum non habuit.

BONON. DE CAMPEGGII

PRO

MARCH. THOMA CAMPEGGIO

CVM

SENATORE VOLTA

Discursus pro veritate examinanda in
Congregatione.

De eadem materia facultatis disponendi datæ per testatorem hæreditati gravato fideicommissio, an sit executiva in totum etiam per ultimam voluntatem; Et an saltem reservari debeat quarta pars ad terminos textus in prædicto contra cum rogatus C. ad Trebellianum.

SVMARIUM

- 1 *Alti series.*
- 2 *Dispositio auct. contra eum rogatus habet locum, ubi facultas ample data est per ultimam voluntatem.*
- 3 *Examinantur tenentes contrarium.*
- 4 *An habens potestatem disponendi dicatur servus per generalem institutionem hæreditatis que speciali mentione.*

- 5 De dispositione facta per testatorem de bonis hæredis.
- 6 Hæres gravatus pendente conditione dicitur dominus.
- 7 Facultas disponendi data hæredi gravato quid operetur.
- 8 De quarta remanere debente ex dicta auth. contra cum rogatus, de qua intelligatur.
- 9 Cui incumbat onus probandi extare vel non extare quartam.

DISC. LIX.

Balthasar Campegius instituit hæredibus Rodolpho & Joanne ejus filiis, aliquo eorum sine filiis decedente (per verba præcisa), disposuit ut in eo quod non fuerit alienatum & dispositum in ultima voluntate, sed inter vivos quovis modo, & sic in eo, quod super est de bonis testatoris, hujusmodi bona pervenirent ad superviventem, ipsi vero omnibus decedentibus absque filiis, tunc in eo quod non fuerit alienatum & dispositum supra, ejus bona voluit pervenire ad proximam de agnatione.

Prædefuncto Joanne, decessit etiam Rodolphus absque filiis condito testamento, in quo hæredem instituit Laurentium de Campegijs, qui tamen non erat proximior agnatus, & à quo Senator Volta causam habebat, unde Marchio Campegius proximior agnatus, pro veritate plurium Advocatorum infimul congregatorum consilium petiit, an actionem haberet ad vendicandam jure dictæ substitutionis, saltem quartam partem bonorum testatoris juxta terminos Auth. contra cum rogatum Cod. ad trebell. cujus dispositionem in hoc individo casu locum vendicare jam declaraverat *Rota Bonon.* in quadam ejus decisione edita de anno 1659.

Ego, cui tanquam juniore incumbat primùm loqui, dicebam duas in proposito cadere inspectiones, Unam potestatis, An scilicet hæres gravatus in vim talis facultatis de toto, etiam per ultimam voluntatem in præjudicium substituti disponere potuerit, Alteram verò voluntatis, an scilicet quavis possit, voluisse diceretur per institutionem hæredis generaliter ac indefinitè factam absque hujusmodi expressione, quod tali facultate uteretur, ac de bonis testatoris etiam disponderet, cum unus ex hujusmodi defectibus substituto contra extraneum hæredem sufficeret.

Quoad primum punctum potestatis, dum testator expressè facultatem concessit disponendi etiam in ultima voluntate, atque facultas per verba nimis ampla & effrenata concessa erat, ut liquet ex verbis supra registratis, dicebam aliquam urgere difficultatè contra requirentem, ut prædictæ *Authentica* dispositio non intret, sed actus sustineatur in toto, ut in his terminis firmant *Ruin. conf. 76. nu. 12. & sequen. conf. 112. n. 10. & conf. 153. n. 13. lib. 2. Socin. conf. 123. n. 3. l. 3. Gabr. conf. 99. num. 25. lib. 2. Surd. conf. 10. n. 34. & sequen. Menoch. conf. 1091. n. 5. & sequen. & confert *Rota dec. 167. n. 37. & 38. par. 5. recent. in sancti Severini fideicommissi 25. Junij 1646. Verespio & in alijs.**

Et quamvis *Barz. decis. 121.* hinc inde de materia discutendo motiver, id procedere in casu licentiæ expressæ, non autem tacitæ deductæ à contrario sensu, atque in decisione *Rotæ Bononien.* allegaretur tanquam punctualis auctoritas *Alex. conf. 16. lib. 7.* Dicebam tamen nimis in contrarium urgere auctoritates prædictas, contra quas nullam tunc

Cardin. de Luca de Fideicommiss.

invenire licuit præcisam auctoritatem, in casu enim *Alexandri d. conf. 16.* non continebatur facultas disponendi etiam per ultimam voluntatem; Accedentibus præsertim verbis effrenatis quovis modo, & alijs ut supra, undè quando etiam limitatio esset vera, eam cessare dicebam ex defectu applicationis.

Aliquod fundamentum probabilius constitui posse videbatur in altero puncto voluntatis, quod scilicet quamvis potuerit, attamen noluerit, nedùm quia dictæ facultatis nullam mentionem habuit, sed etiam quia disponens in testamento dixit instituire hæredem in bonis suis, ut in proposito ponderatur apud *Duran. decis. 93. & 119.* ubi agitur de materia dispositionis factæ per testatorem de re hæredis, & de qua habetur infra in *Rom. fideicom. de Casij disc. 134.* Ponderabam tamen inspiciendum esse statum bonorum dicti Rodulphi testatoris, An. s. alia haberet, in quibus, salva hujusmodi quarta, talis institutio cum oneribus eidem adjectis non remaneret inanis, sed alicujus utilitatis ac operationis; Licet enim ubi testator proficitur dispondere de bonis suis, regulariter non veniant aliena, quamvis potestatem haberet de iis disponendi juxta de *decis. Durani.* Attamen hæc est nuda juris præsumptio ex alijs urgentioribus præsumptionibus, vel circumstantiis elidibilis, cum non cortex & figura verborum, sed veritas seu substantia voluntatis attendi debeat ex firmatis per *Rotam in dicta Romana fideicommissi de Casij disc. 134.* Et sic ubi disponens alia non haberet bona nisi paterna, ut supponebatur vix ad dictam quartam ascendentiæ ob dissipationes de eis factas in vita, adhuc mihi suberat difficultas.

Quæ augebatur ponderando, longam esse differentiam inter præsentem casum, & alterum, de quo apud *Duran. dicta decis. 93. & 119.* ibi enim agitur de dispositione bonorum hæredis, quæ tam de facto quam de jure sunt aliena, nulloque modo dici possunt per disponentem sua, sed solum ei datur facultas gravandi personam hæredis, ut si alicui vult ipsius disponentis bona pati debeat gravamen ab eodem disponente injunctum, cujus factum tanquam hæres impugnare non potest, ita ut gravamen quod injicitur bonis propriis ipsius hæredis resultare potius dicatur à subjugatione, quam ipse hæres per quemdam quasi contractum ex hæreditatis aditione resultantem facere dicitur, atque sic pretium seu commutatio, qua mediante bona testatoris acquirit, undè propterea inferri solet, tale gravamen non sustineri nisi ad mensuram & limites utilitatis, quam hæres ex bonis testatoris reportat, ut habetur *d. disc. 134. cum seqq.*

In istis verò terminis hæres disponentis, dicitur dominus, ac rectè bona hæreditaria dici possunt sua, cum ex veriori sententia *Molina & sequencium*, quam firmiter tenet *Rota*, hæres quamvis fideicommissio gravatus, pendente conditione gravaminis dicitur verè ac perfectè dominus, quamvis ejus dominium resolutioni seu revocabilitati ex futura conditione subiectum sit, ita ut facultas disponendi per testatorem concessa non tribuat jus vel dominium de novo, sed tantum operetur remotionem obstaculi, quod aliàs talis dominij resolutionem post ejus mortem inducebat, undè illo sublato, dominium penès disponentem remanet jure continuativo, ut ab initio acquisitionis radicato, & habetur *supra disc. 57. & alibi.* Et in proposito gravati alienantis vel obligantis bona fideicommissaria in vim Bullæ Baronum pluries deductum habetur *sub tit. de feudis*

ad ma-

LUCA
de
mentis
cat.
VI
9

ad materiam dictæ Bullæ præfestim in Romana contributionis de Cessis disc. 89.

His stantibus, cum dispositio d. Authentica locum non haberet, supervacaneam dicebam alteram disputationem in ista controversia cadentem, An scilicet posito quod ad terminos Auth. præd. gravatus, saltem quartam pro substituto referre teneatur, illa intelligenda sit de universo asse, attento tempore mortis testatoris, vel potius de quarta parte bonorum remanentium de tempore dispositionis seu mortis gravati; In hoc autem articulo dicebam vanam esse prætensionem hæredis extranei per gravatum instituti, quia cum testator substitutionem fecerit in eo quod superest, dictus autem textus disponat talem superexistentiam verificari saltem debere in quarta parte, Uti-que id intelligendum est de tota hæreditate, inspecto tempore mortis testatoris, itaut talis disponendi facultas cum fideicommissi gravamine unita, operari solum videatur quoddam Trebellianicæ seu alterius detractionis augmentum, ut quemadmodum scilicet lex hæredi gravato concedit detractionem quartæ partis gravamini non subjectæ, & de qua in vita vel in morte disponere potest, ita hæc facultas per testatorem concessa operetur detractionis augmentum ad tres ex quatuor partibus.

Et ex qua ponderatione resultare dicebam onus esse hæredis firmare statum hæreditatis, ac probare bona extantia excedere quartam partem, stante quod gravatus non confecerat inventarium, atque constabat de multis alienationibus, Undè proindè resultat præsumptio consumptionis detractionum, juxta receptam & quotidianam conclusionem in materia detractionum legitimæ & trebellianicæ, cum cujus terminis hæc materiam regulandam esse dicebam mihi videri, cum nulla subesse videatur differentia, nisi illa quantitatis seu quotæ, quod scilicet dictæ detractiones de jure importent semissem, ista verò dodrantem; Et hæc fuit mea sententia, in quam ceteri etiam venerunt, undè injunctum fuit causæ Patrono, ut principalem de his certiorando, illum moneret ad concordiam, de facili sequendam, dum jam habebat dictam Rotam Bononiensis favorabilem resolutionem, probabiliter tamen alias in gradu appellationis per Rotam Romanam infirmandam, & puro, quod ita sequutum sit, dum amplius de hujusmodi causa actum non audivi.

BONON. FIDEICOMMISSI

DE FELICINIS

PRO

CREDITORIBUS LUDOVICI
DE FELICINIS

CVM

ALOYSIO BOSCHETTO.

Responsum pro veritate.

De eadem materia facultatis dataz vato eligendi, seu nominandi quem ad successionem, an vato vel potius dici possit dispositio tatoria; Et quatenus valeat, actus seu nominatus dicatur habere jus à nominatione, vel à primo statore, itaut teneatur necesse bita nominantis.

SUMMARY.

- 1 **F**Acti series.
- 2 De pluribus speciebus captatoria.
- 3 Electus seu nominatus ab herede ex voluntate testatoris an agnoscat in auctorem nominationem immediatam vel testatorem mediantem & de effectibus.
- 4 Que proprie dicatur captatoria.
- 5 De rationibus ob quas dispositio collata in nominationem voluntatem non valet.
- 6 Secus ubi agitur de substitutione & de rationibus.
- 7 De conclusione de qua num. 3.
- 8 De differentia ubi dispositio committitur heredi gravato & ubi simpliciter committitur.
- 9 Datur iudicium in casu contr. reversa nominatione si voluntaria, & nominatio potest nominantem.
- 10 De casu alterius controversie in qua nominatio si necessaria & actus valet.
- 11 Quando caducato primo substituto, quod caducetur sequens, & an in veritate nominatio Anomala.
- 12 Ubi unus est institutus in usufructu, alter post eius mortem in proprietate, an tunc catur heres directus a principio vel substitutus.

DISC. LX.

Ludovicus de Felicinis, post defectum hæredum descendentium, in qua perpetuum fideicommissum ordinavit, ultimo facti testamenti adoptandi aliquem, cognomen & agnomen familiae assumpturum, qui in dicto fideicommissio succedere deberet; Cum autem Ludovicus junior ultimus in vim dictæ dispositionis adoptasset Aloysium Boschettum nepotem contra quem præfati Ludovici defuncti creditores agerent, ipsique de fideicommissio prædicto exciperet, suum ius ex persona primi testatoris, de duobus creditores replicabant, Primò scilicet de invaliditate dictæ dispositionis, ut potè collata in liberam voluntatem, & quæ proindè per nostros captatoria dicitur, juxta unam ex illis captatorie speciebus, quæ deductæ habentur per tam decis. 350. par. 6. rec. à num. 4. ad 13. et decis. 23. par. 11. rec. num. 3. & 12. cum sequ. secundò, quod cum positum esset in libera voluntate ultimi adoptandi personam sibi bene voluntate absque aliqua restrictione ad certum genus, & quæ substitutione alterius in casu non factæ dispositionis, ita actus remanet potius voluntarius quam necessarius.